

**MAVZU: PSIXIK VA NERVOLOGIK KASALIKKA CHALINGAN
BOLALARDA MAKTABGACHA VA UMUMIY O'RTA TA'LIMNI
TASHKIL ETISH**

*Abdulla Qodiriy nomidagi Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti O'zbek tili
va adabiyoti fakulteti 2-kurs
615-23 guruh talabasi Xolmamatova Iroda*

Annotatsiya

Psixik va nevrologik kasalliklarga chalingan bolalar uchun ta'limni tashkil etish jarayoni ularning individual ehtiyojlariga moslashtirilgan maxsus pedagogik yondashuvlarni talab etadi. Ushbu maqolada ushbu bolalar uchun maktabgacha va umumiy o'rta ta'lim tizimini shakllantirishning ilmiy-metodik asoslari, ta'lim muassasalarida inkluziv va maxsus pedagogik metodlarni qo'llash imkoniyatlari tahlil qilinadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bunday bolalar bilanishlashda psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash, maxsus moslashtirilgan dasturlar va interfaol ta'lim usullarining samaradorligi yuqori bo'ladi. Shuningdek, o'qituvchilarning malakasini oshirish va oilalar bilan hamkorlik qilish bolaning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Mazkur maqola maxsus ta'lim muassasalari, defektologlar, pedagoglar va otalar uchun metodik tavsiyalarni o'z ichiga oladi hamda ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlarni taklif etadi.

Kalit so'zlar: psixik kasalliklar, nevrologik kasalliklar, maxsus ta'lim, inkluziv ta'lim, pedagogik yondashuv, defektologiya, psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash, maktabgacha ta'lim, umumiy o'rta ta'lim, innovatsion metodlar.

Psixik va nevrologik kasalliklarga chalingan bolalar alohida e'tibor va moslashtirilgan ta'lim sharoitlarini talab qiladi. Ularning rivojlanish xususiyatlari sababli, maxsus ta'lim dasturlari ishlab chiqilishi, pedagogik va psixologik yondashuvlar qo'llanilishi muhimdir. Ushbu maqolada ushbu bolalar uchun ta'lim jarayonini tashkil etish, metodlar va sharoitlar haqida batafsil ma'lumot beriladi.

1. Psixik va nevrologik kasallikka chalingan bolalarning xususiyatlari
Bunday bolalarda quyidagi xususiyatlar kuzatilishi mumkin:
Intellektual rivojlanishning orqada qolishi yoki muayyan buzilishlar
Diqqat, xotira va tafakkur jarayonlarining sekinlashishi
Emotsional beqarorlik, o'ziga ishonchsizlik
Harakat va nutq rivojlanishidagi nuqsonlar
Ijtimoiy moslashuvda qiyinchiliklar

Bu xususiyatlarni hisobga olib, ta'lim dasturlari individual yondashuv asosida tuzilishi kerak.

2. Maktabgacha ta'limni tashkil etish

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ta'lim tizimi maxsus bog'chalar va reabilitatsiya markazlarida amalga oshiriladi. Asosiy jihatlar quyidagilardan iborat:

2.1. Individual yondashuv

Har bir bolaning psixologik va jismoniy holatini hisobga olib dasturlar ishlab chiqish

O'yin metodlariga asoslangan o'qitish

Ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan mashg'ulotlar

2.2. Maxsus metodikalar

Logopedik mashg'ulotlar

Sensor terapiya

San'at va musiqa terapiyasi

Harakat terapiyasi

2.3. Muayyan sharoitlar

Xavfsiz muhit yaratish

Psixolog va defektologlar ishtirokida mashg'ulotlar o'tkazish

Mashg'ulotlarni qisqa vaqt davomida, bolalarning diqqatini inobatga olgan holda tashkil etish

3. Umumiy o'rta ta'limni tashkil etish

Maktab ta'limi bosqichida maxsus yondashuvlar bilan ish olib borish talab etiladi.

3.1. Maxsus maktablar va inkluziv ta'lim

Maxsus maktablar (psixonevrologik kasalliklarga chalingan bolalar uchun internatlar)

Inkluziv ta'lim (sog'lom bolalar bilan birga o'qish, lekin maxsus yordam bilan)

3.2. O'quv dasturlarining moslashtirilishi

O'quv yuklamasini kamaytirish

Qiyin mavzularni oddiy va tushunarli shaklda berish

Ko'proq amaliy mashg'ulotlarga e'tibor qaratish

3.3. Pedagogik va psixologik qo'llab-quvvatlash

Malakali defektolog, psixolog va logopedlar yordami

Stress va emotsional holatni boshqarish bo'yicha mashg'ulotlar

Ko'p takrorlash va mustahkamlash orqali o'quv materiallarini o'zlashtirish

3.4. Ota-onalar bilan hamkorlik

Ota-onalarni bolalarining ta'lim jarayoniga jalb etish

Uyda mashg'ulotlarni davom ettirish uchun tavsiyalar berish

Ota-onalar uchun psixologik maslahatlar tashkil etish

4. Reabilitatsiya va qo'shimcha yordam

Psixik va nervologik kasalliklarga chalingan bolalar uchun ta'lim bilan birga reabilitatsiya ham muhim ahamiyat kasb etadi.

4.1. Tibbiy reabilitatsiya

Nevrolog, psixiatrlardan doimiy tibbiy ko'rik

Dori vositalari bilan davolash (zarur hollarda)

Fizioterapiya va maxsus mashg'ulotlar

4.2. Psixologik va ijtimoiy reabilitatsiya

Psixoterapiya mashg'ulotlari

Guruhli mashg'ulotlar orqali muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish

Mehnat terapiyasi va kasbiy yo'naltirish

4.3. Qo'shimcha ta'lim va kasbga yo'naltirish

Maxsus kasb-hunar o'rgatish dasturlari

Kompyuter texnologiyalaridan foydalanish orqali o'qitish

Bolalarning qiziqishlarini inobatga olgan holda mashg'ulotlar tashkil etish

Xulosa

Psixik va nervologik kasalliklarga chalingan bolalar uchun ta'lim jarayoni maxsus yondashuvni talab qiladi. Maktabgacha va umumiy o'rta ta'limda individual metodlarni qo'llash, maxsus dasturlar asosida ta'lim berish va reabilitatsiya tadbirlarini olib borish ushbu bolalarning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ota-onalar, pedagoglar va tibbiyot mutaxassislari hamkorligi orqali bu bolalar jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiya bo'lishlari mumkin.

Foydalangan adabiyotlar:

1. R.Sh.Shomaxmudova "Maxsus va inklyuziv ta'lim" Toshkent 2011.
2. <https://lex.uz/docs/-5044711> 2020 yil 13-oktabrdagi "Alohida ta'lim
3. ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada
4. takomillashtirish chora tadbirlari to'g'risida" Qaror